

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогіки та психології
Кафедра психології та соціальних наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ БАТЬКІВСТВА

Ступінь магістра

Рівень вищої освіти – другий (освітньо-професійний)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальність: 053 Психологія

освітньо-професійна програма: Психологія

2022 – 2023 навчальний рік

Розробник: Олексюк О.Є., доцент кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти, доктор філософії в галузі освіти

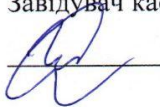

(Олексюк О.Є.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальних наук

Протокол № 13 від « 27» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри психології та соціальних наук

(в.о. Литвиненко І.С.)

Анотація

Правильне виховання підростаючого покоління у сім'ї, розуміння батьками психологічної складової виховання дітей, відповідальність за вміле використання методів сімейного виховання, виконання покладених на них функцій – це завдання, що стоять перед самими батьками та психологами, які ведуть психолого-педагогічну та профілактичну роботу з батьками учнів.

З метою озброєння студентів з питань батьківства як психологічного явища й було запроваджено дисципліну «Психологія батьківства».

При вивченні дисципліни студенти отримують як теоретичний матеріал, так і значні компетентності у роботі з батьками дітей, які потребують психологічної допомоги. Вивчаються психологічні методики як діагностування родинно-сімейних стосунків, так психокорекційного, психоконсультаційного, психотерапевтичного характеру. Певні ігрові ситуації озброюють досвідом вирішення можливих конфліктних ситуацій.

Ключові слова: сім'я, діти, батько, мати, батьки, стосунки, гармонійні стосунки, усвідомлене батьківство, відповідальне батьківство, конфлікт, психологічний супровід.

Abstract

Proper upbringing of the younger generation in the family, parents' understanding of the psychological component of raising children, responsibility for the skillful use of family upbringing methods, performance of the functions assigned to them - these are the tasks facing parents and psychologists who conduct psychological-pedagogical and preventive work with parents of students.

For the purpose of equipping students with issues of parenthood as a psychological phenomenon, the discipline "Psychology of Parenthood" was introduced.

When studying the discipline, students receive both theoretical material and significant competences in working with parents of children who need psychological help. Psychological methods for diagnosing family relationships, as well as psychocorrective, psychoconsultative, and psychotherapeutic methods are studied. Certain game situations equip you with the experience of solving possible conflict situations.

Key words: family, children, father, mother, parents, relationship, harmonious relationship, conscious parenting, responsible parenting, conflict, psychological support.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки (шифр і назва)	Вибіркова	
	Спеціальність 053 Психологія (шифр і назва)		
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>розробка проекту «Усвідомлене батьківство».</u>	Спеціальність (професійне спрямування): 053 Психологія	Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2.3 самостійної роботи студента – 4.7	Ступінь: магістр	Лекції	
		12 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
Вид контролю:			
Залік	Залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 90 год.: 30 год. – аудиторні заняття, 60 год. – самостійна робота (33% / 67%).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів із сучасними поглядами щодо феномена батьківства; висвітлити особливості дитячо-батьківських стосунків; формувати комплекс знань, умінь й компетенцій щодо психологічного супроводу батьківства, становлення ролі матері чи батька; сприяти розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів та професійному становленню студентів шляхом набуття систематизованих знань із дисципліни.

Завдання курсу:

- сформувати уявлення про поняття та особливості сім'ї та шлюбу в психології;
- розкрити сутність та особливості психологічного аналізу сімейної системи;
- надати систематизоване визначення поняттю батьківства в психології;
- розкрити структурні компоненти усвідомленого батьківства;
- сформувати знання стосовно феномену материнства та батьківства;
- схарактеризувати основні етапи онтогенезу материнства та батьківства;
- висвітлити основні види та чинники виникнення девіантного батьківства;
- опанувати методи та методики психологічної діагностики сімейної системи;
- розглянути основні напрями та технології психологічної допомоги сім'ї.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- ЗК 6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК 7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 8. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК 9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

II. Фахові:

- ФК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та/або практики.
- ФК 2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та/або практичної значущості.
- ФК 3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
- ФК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгові, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

ФК 5. Здатність організувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

ФК 6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

ФК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

ФК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

ФК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології.

Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен.

Тема 2. Усвідомлене та відповідальне батьківство як основа повноцінного розвитку особистості.

Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків.

Тема 3. Батьківська та материнська ідентичність

Тема 4. Психологія сімейного виховання. Типи та стилі сімейного виховання

Кредит 3. Психологічний супровід батьківства

Тема 5. Поняття та особливості психологічного супроводу батьківства

Тема 6. Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма		Заочна форма	
	Усього	у тому числі	Усього	у тому числі

		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології												
Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	--	8
Тема 2. Усвідомлене та відповідальне батьківство як основа повноцінного розвитку особистості	20	2	4	-	-	14	20	1	1	-	-	18
Разом за кредит 1.	30	4	6	-	-	20	30	2	2	-	-	26
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків												
Тема 3. Батьківська та материнська ідентичність	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	-	8
Тема 4. Психологія сімейного виховання. Типи та стилі сімейного виховання	20	2	4	-	-	14	20	1	1	-	--	18
Разом за кредит 2.	30	4	6	-	-	20	30	2	2	-	-	26
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства												
Тема 5. Поняття та особливості психологічного супроводу батьківства	10	2	2	-	-	6	10	1	2			7
Тема 6. Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку	20	2	4	-	-	14	20	1	2	-	-	17
Разом за кредит 3.	30	4	6	-	-	20	30	2	4	-	-	24
Всього	90	12	18			60	90	6	8			74

5. Теми лекційних занять

Денна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології		
1.	Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен	2
2.	Тема 2. Усвідомлене та відповідальне батьківство як основа повноцінного розвитку особистості	2
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків		
3.	Тема 3. Батьківська та материнська ідентичність	2
4.	Тема 4. Психологія сімейного виховання. Типи та стилі сімейного виховання	2
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства		
5.	Тема 5. Поняття та особливості психологічного супроводу батьківства	2
6.	Тема 6. Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку	2
	Разом	12

Заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології		
1.	Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен. Усвідомлене та відповідальне батьківство як основа повноцінного розвитку особистості.	2
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків		
2.	Батьківська та материнська ідентичність. Психологія сімейного виховання. Типи та стилі сімейного виховання	2
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства		
3.	Поняття та особливості психологічного супроводу батьківства. Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку	2
	Разом	6

6. Теми практичних занять

Денна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології		
1.	Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен.	2
2.	Усвідомлене та відповідальне батьківство як основа повноцінного розвитку особистості	2
3.	Структурні компоненти батьківства	2
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків		
4.	Батьківська та материнська ідентичність	2

5.	Психологія сімейного виховання.	2
6.	Типи та стилі сімейного виховання	2
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства		
7.	Поняття та особливості психологічного супроводу батьківства.	2
8.	Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку: гіперактивні та агресивні діти	2
9.	Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку: психолого-педагогічний захист від насилля над дітьми в сім'ї	2
	Разом	18

Заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології		
1.	Сім'я як соціально-психологічний та педагогічний феномен. Усвідомлене та відповідальне батьківство як основа повноцінного розвитку особистості.	2
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків		
2.	Батьківська та материнська ідентичність. Психологія сімейного виховання. Типи та стилі сімейного виховання	2
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства		
3.	Поняття та особливості психологічного супроводу батьківства.	2
4.	Соціально-психологічний супровід дітей з різними особливостями розвитку	2
	Разом	8

8. Самостійна робота

Денна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Сім'я та усвідомлене батьківство у психології		
1.	Самостійна робота № 1. За теоретичним матеріалом лекцій скласти тест або кросворд (на вибір студента)	7
2.	Самостійна робота № 2. Інформаційне повідомлення з теми (на вибір студента) <i>«Як підготувати дитину до появи малюка в сім'ї»</i> або <i>«Тактика формування позитивних стосунків між старшим і молодшим поколінням у сім'ї»</i>	6
3.	Самостійна робота № 3. Аналіз книги з психології батьківства	7
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків		

4.	Самостійна робота 4. Перегляд фільму про стосунки з батьками з наступним аналізом	7
5.	Самостійна робота № 5. Твір-роздум «Моя подяка...»	5
6.	Самостійна робота № 6. Написання та захист реферату з психології батьківства	8
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства		
7.	Самостійна робота № 7. Анкетування. Пройти анкетування на встановлення типів стосунків у сім'ї	9
8.	Самостійна робота № 8. Аналіз психотерапевтичної ситуації	6
9.	Самостійна робота № 9. Психолого-педагогічна ситуація	5
Разом		60

Заочна форма

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Феномен батьківства у психології		
1.	Самостійна робота № 1. За теоретичним матеріалом лекцій скласти тест або кросворд (на вибір студента)	9
2.	Самостійна робота № 2. Інформаційне повідомлення з теми (на вибір студента) «Як підготувати дитину до появи малюка в сім'ї» або «Тактика формування позитивних стосунків між старшим і молодшим поколінням у сім'ї»	9
3.	Самостійна робота № 3. Аналіз книги з психології батьківства	10
Кредит 2. Особливості дитячо-батьківських стосунків		
4.	Самостійна робота 4. Перегляд фільму про стосунки з батьками з наступним аналізом	8
5.	Самостійна робота № 5. Твір-роздум «Моя подяка...»	8
6.	Самостійна робота № 6. Написання та захист реферату з психології батьківства	10
Кредит 3. Психологічний супровід батьківства		
7.	Самостійна робота № 7. Анкетування. Пройти анкетування на встановлення типів стосунків у сім'ї	8
8.	Самостійна робота № 8. Аналіз психотерапевтичної ситуації	10
9.	Самостійна робота № 9. Психолого-педагогічна ситуація	8
Разом		80

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Розробка проекту «Усвідомлене батьківство».

10. Методи навчання

Лекційні, семінарські та практичні заняття з використанням традиційних методів, інтерактивних методик та комп'ютерної техніки, індивідуальна робота, самостійна робота.

11. Методи контролю

Поточний та підсумковий контроль здійснюється у вигляді комп'ютерних тестів на освітньому просторі університету. Для оцінювання використовується національна чотирьохбальна шкала: відмінно, добре, задовільно, незадовільно; європейська шкала: А, В, С, D, E, FX, F.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			Накопичувальні бали / Сума
Кредит 1	Кредит 2	Кредит 3	
Ауд.р.- 30 б. Сам.р.-70 б.	Ауд.р.-30 б. Сам.р.-70 б.	Ауд.р.-30 б. Сам.р.-70 б.	
100	100	100	300 / 100

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

14. Рекомендована література

Базова

1. Кучманіч І.М. Усвідомлене батьківство : навчально-методичний посібник / І. М. Кучманіч. Миколаїв : Іліон, 2017. 192 с.
2. Олексюк О.Є. Підготовка молоді до сімейного життя та відповідального батьківства / Навчальний посібник для студентів. / Автор-упорядник Олексюк О.Є. Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2016 р. 332 с.

3. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Помиткіна, В.В. Злагодух, Н.С. Хімченко, Н.І. Погорільська. К.: НАУ, 2011. – 272 с. (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів).
4. Психологія сімейних взаємин : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Корольчук М.С., Криворучко П.П., Осьодло В.І., Грищенко Г.В. та ін.] ; за заг. ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-Центр, 2010. 296 с.
5. Соціальна психологія груп : Хрестоматія / Укладачі: Ю.О. Бабаян, Г.В.Васильєва, Н.О. Євдокимова, І.М. Кучманич, І.М. Хоржевська ; за заг. ред. Н.О. Євдокимової. Миколаїв: «Іліон», 2013. 638 с.
6. Ткалич М.Г. Гендерна психологія : навч. посіб. / М.Г. Ткалич. К.: Академвидав, 2011. 248 с. (Серія «Альма-матер»).

Допоміжна

1. Андреева Т.В. Психология современной семьи / Татьяна Владимировна Андреева. – Монография. СПб.: Речь, 2005. 436 с.
2. Винникотт Д.В. Маленькие дети и их матери / Д.В. Винникотт. М., 1998. – 76 с.
3. Винникотт Д.В. Разговор с родителями / Д.В. Винникотт. М., 1995. – 92 с.
4. Голод С.И. Семья и брак: историко-психологический анализ / С.И. Голод. СПб., 1998. 270 с.
5. Карабанова О.А. Психология семейных отношений и основы семейного консультирования/ Ольга Александровна Карабанова. М.: Гардарики, 2008. 320 с.
6. Ковалев С.В. Психология современной семьи / С.В. Ковалев. М., 1988. 208 с.
7. Овчарова Р.В. Психологическое сопровождение родительства / Р.В. Овчарова. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003. 319 с.
8. Олифиревич Н. И. Психология семейных кризисов / Олифиревич Н.И., Зинкевич-Куземкина Т.А., Велета Т.Ф. СПб.: Речь, 2006. 360 с.
9. Основы психологии семьи и семейного консультирования / под ред. Н.Н. Посысоева. М., 2004. 328 с.
10. Петрановская Л. Дитя двух семей. Книга для приемных родителей / Редактор А. Белокрыльцева. М. : Независимая фирма «Класс», 2015. 112 с.
11. Прихожан А.М. Психология сиротства / А.М. Прихожан, Н.Н. Толстых. СПб., 2005. 400 с.
12. Психология семьи / под ред. Д.Я. Райгородского. Самара, 2002. 752 с.
13. Сатир В. Вы и ваша семья / В. Сатир. М., 2000. 312 с.
14. Семья в психологической консультации / под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. М., 1989. 206 с.
15. Системная семейная терапия: Классика и современность / [сост. и научный ред. А.В. Черников]. М.: Независимая фирма «Класс», 2005. 400 с.
16. Спиваковская А.С. Как быть родителями / А.С. Спиваковская. Рига, 1989. 130 с.
17. Филиппова Г.Г. Психология материнства / Г.Г. Филиппова. М., 2002. 240 с.

18. Фромм Э. Искусство любви / Э. Фромм. СПб., 2002. 219 с.
19. Харчев А.Г. Современная семья и ее проблемы / А.Г. Харчев. М., 1978. 224 с.
20. Хоментаскас Г.Т. Семья глазами ребенка / Г.Т. Хоментаскас. М., 2003. – 222 с.
21. Целуйко В.М. Психология современной семьи / В.М. Целуйко. М., 2006. – 287 с.
22. Эйдемиллер Э.Г. Психология и психотерапия семьи / Э.Г. Эйдемиллер, В. Юстицкис. СПб., 1999. 651с.
23. Эйдемиллер Э.Г. Семейный диагноз и семейная психотерапия: учебное пособие для врачей и психологов /Э.Г. Эйдемиллер, И.В. Добряков, И.М. Никольская. [изд. 2-е, испр. и доп.]. СПб.: Речь, 2006. 352 с.

15. Інформаційні ресурси

<http://books.googl.com>
<http://pidruchniki.ws>
<http://studentam.net.ua/>
<https://scibook.net/>
<https://psihologia.info>
<https://psyfactor.org>